

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ 05/4-02 бр.946/1-XV/ I 10
1.6.2017. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на својој XI редовној седници, одржаној 1.6.2017. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило је Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: АУСТРОУГАРСКА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И БРИТАНСКИ ЕГИПАТ: УПРАВА, ПОЛИТИКА, КУЛТУРА (1908-1918), докторанда Ање Николић.

За ментора је одређен доц. др Милош Ковић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Данијел Синани

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
04/1-2 бр. 6/267	
(број захтева)	
1.06.2017.	
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Аустроугарска Босна и Херцеговина и британски Египат: управа, политика, култура (1908-1918)

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Ања, Виктор, Николић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски факултет, Београд

Година 2012. дипломирања:

Назив мастер рада кандидата: Кромеров Египат и Калајева Босна и Херцеговина – сличности и разлике (1882-1907)

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: Филозофски факултет

Година одбране мастер рада: 2014.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно већа на седници одржаној 1.06.2017.

	В.Д.ДЕКАНА Проф. др Данијел Синани
--	---

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Ања Николић

Име и презиме ментора: Милош Ковић

Звање: Доцент др

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. *Disraeli and the Eastern Question*, Oxford University Press, Oxford 2011.
2. *Једини пут: Силе Антанте и одбрана Србије 1915. године*, Филип Вишњић, Београд 2016.
3. *Срби 1903-1914: Историја идеја*, (прир.) СЛЮ, Београд 2015, 861. Аутор текстова: „Предговор“ 9-23; „Либерализам“ 153-201; „Национализам“ 202-269; „Јован Скерлић“ 536-587.
4. „Адмирал Ернест Трубриц: Узроци српског пораза (1915)“, *Српска политичка мисао*, 51-1 (2016), 239-251.
5. “Disraeli's Orientalism Reconsidered”, *Serbian Political Thought* 1 (2016), 5-14.
6. „Обмана Србије“ 1915. године: Неколико британских сведочења“, *Српска политичка мисао*, 53-3 (2016), 271-284.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за

високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

В.Д. ДЕКАНА ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Данијел Синани

Аустроугарска Босна и Херцеговина и британски Египат:
управа, политика и култура (1908-1918)

Предмет истраживања

У епохи која се, можда најбоље, може разумети кроз изјаву Сесила Роудза „експанзија је све“ за европске државе које су тежиле покоравању других народа као једно од главних средстава империјалистичке владавине послужила је бирократија. У случају Велике Британије у Египту и Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини администрација је била начин којим су Европљани покушали да владају над локалним становништвом којем је било неопходно „помоћи“ и „цивилизovati“ их.

Догађаји У Египту и Босни и Херцеговини који су почели 1878. године хронолошки одговарају периоду новог империјализма који се од претходног доба разликује по жељи да се над освојеном територијом не успостави само територијална и економска власт, већ и да се наметне „моћнија“ и „напреднија“ култура локалној која, готово по правилу, није имала начин да се одупре. Многи Европљани сматрали су својом дужношћу да „цивилизацију“ у којој живе „пресаде“ у друге крајеве света и да тиме помогну „нижим“ народима да у њој „уживају“. „Цивилизаторска мисија“ је схватана као дужност и обавеза. И Велика Британија и Аустро-Угарска своје режиме базирају у привремености. Британска управа над Египтом нејасно је дефинисана обећањем да ће британски војници напустити египатску територију када се успостави ред. Режим Двојне монархије дефинисан је на Берлинском конгресу када су европске силе дале мандат Аустро-Угарској да на тридесет година војно запоседне територију Босне и Херцеговине. На тај начин су две провинције Османског царства готово истоветно дошле под страну управу, иако су формално-правно биле и даље под контролом султана. Предмет истраживања биће поређење власти Велике Британије у Египту и аустроугарског режима у Босни и Херцеговини и уочавање сличности и разлика између две појаве.

Године 1878. представници Велике Британије, заједно с француским, преузимају египатско министарство финансија с намером да реорганизују египатске финансије и тиме омогуће исплату дугова европским повериоцима. Британске бојазни око простора Северне Африке и Леванта готово да се нису смиривале још од Наполеонове кампање из 1798. године. Успостављање локалне династије и покушај економског осамостаљивања Египта је само стварао већу нервозу код британске политичке елите. Изградња Суецког канала имала је за резултат да Египат зависи од западноевропских држава. Растући дуг, без реалне могућности да буде враћен, довео је Египат у ситуацију да 1875. године прода 46% деоница компаније Суецки канал Великој Британији која тим чином постаје кључни фактор у Египту. Број странаца у египатској администрацији је константно растао и локално становништво је почело да исказује незадовољство. Кулминација је уследила 1882. године када је Велика Британија војном интервенцијом скршила побуну с националним предзнаком и ушла у Египат. Без временског ограничења, уз нејасна обећања о останку „док се не успостави ред“, Велика Британија је почела процес формирања сопствене администрације и бирократског апарата на тлу Египта.

У периоду од 1882. до 1907. године главна личност у Египту је био Евелин Баринг, касније познатији као лорд Кромер. Номинално је носио титулу генералног конзула Велике Британије у Египту, док је у стварности био истински владалац много више него кедив или премијер Египта. У први мах они није био најзадовољнији „хибридном“ управом у Египту која није имала правне или временске оквири. Почетно незадовољство нејасно дефинисаним оквирима британске управе, коју је сам Баринг назвао „хибридном“ управом, убрзо је нестало када је постало јасно да тако лабаво дефинисани облици владавине све чешће постају карактеристични у епохи новог империјализма.

Година 1891. дели прву целину британске управе (од 1882. до 1907. године) на два дела. До 1891. године у Египту је национални покрет скршен, постоје квазипарламентарне институције које немају реалног утицаја на политику у Египту, док премијере Баринг поставља и руши, а кедив је у потпуности под британском контролом. Најважнији прокламовани циљ – оправак финансија је убрзо из руку најважније особе у Египту, Евелина Баринга, прешао на његове

помоћнике, а сам Баринг се фокусирао на борбу против националног покрета који се појављује. Уз помоћ Алфреда Милнера и Херберта Киченера почиње постепени прелаз из „протектората под велом“ у „колонију под велом“. Инсистира се на насељавању становништва из Велике Британије, пре свега, али и других европских држава које би било запослено у египатским министарствима и које би као „искусна“ и „образована“ мањина могло да контролише ситуацију. Период после 1891. године карактерише константна борба лорда Кромера с националним покретом и зачетком политичких странака, које своје деловање не желе да каналишу кроз квазипарламентарне институције које је генерални конзул Велике Британије у Египту контролисао. Све чешће се чула мантра „Египат Египћанима“. Нови кедив се окренуо младим и образованим Египћанима од којих је Кромер највише зазирао и због којих се трудио да државно шкловство учини тешко доступним. Образовање које је углавном било доступно само на енглеском језику стварало је огроман бунт код египатске омладине у којој се јављају тајана друштва, по узору на она која су била скршена доласком британске војске. Стари бројеви часописа *Млади Египат* кружили су међу омладином. Сукоб између локалног становништва и британских војника који је резултирао убиством једног од британских војника за које је четворо Египћана осуђено на смрт, а двоје на доживотни затвор подстакло је антибританске протесте и приморало Лондон да повуче Кромера из Египта.

Период од 1907. до 1918. године био је најзначајнији у односу Велике Британије и Египта. Кромеров наследник, Елдон Горст, покушао је с политиком „попуштања“ да смањи тензије у Египту. Он је из Лондона послат као неко ко је већ служио у Египту и ко је требало да умири национални покрет, да у управу уведе више Египћана и да кроз такво деловање ослаби растућу моћ Националне странке. Горст је спровео реформе провинцијалних већа и законодавног већа у покушају да омогући већи уплив Египћана у политику. Његове реформе нису задовољиле никог. За националисте оне су биле преблаге и закаснеле, док су за инострану заједницу у Египту, махом сачињену од банкара, пословних људи и запослених у администрацији биле претерано радикалне и претиле су да угрозе њихове положаје. „Попуштање“ је суштински резултирало само сукобом између националног покрета и кедива, који је после ових реформи био склон да сарађује с

Горстом и Великом Британијом. Самим тим, једна од важнијих ставки египатског националног покрета, локални владар око којег се покрет могао окупљати, био је под контролом британског представника. Постављање Бутрос Галија за премијера било је неприхватљиво за египатске националисте. Он је оживео британске законе о штампи који су онемогућавали штампање новина и других материјала које нису у владиним рукама и подржао је продужење концесија компанији Суецки канал. Гнев због његових поступака довео је до његовог убиства испред министарства правде. Горстов одговор на то био је да напусти програм „попуштања“ и да почне обрачун с националистима. Болест га је спречила да Египат у потпуности врати у Кромерово време. Постављање Херберта Киченера за генералног конзула у Египту одавало је утисак као да Лондон покушава да врати време уназад довођењем једног од ближих саветника лорда Кромера. За египатске националисте његово постављање је била увреда, како због његових веза с Кромером, тако и због тога што је почетком 90-их година XIX века служио као главнокомандујући египатске војске. Његовим поновним доласком у Египат покренуте су економске реформе, настављено је с гушењем штампе, а многи од националних вођа су били приморани да напусте Египат. Покушаји уставних реформи су почели 1913. године, без жељеног ефекта. Избијање Првог светског рата и одлазак Киченера у Лондон на место министра рата окончало је његов кратак боравак у Египту.

Избијање Првог светског рата донело је промену у статусу Египта. Формално-правно Египат је и даље био османска територија и Британци до октобра 1914. године чине све што је у њиховим рукама да свој положај у Египту додатно ојачају. Уведена је потпуна цензура и свака врста политичког живота је у потпуности контролисана. Почетком новембра 1914. године уведен је војни закон, а улазак Турске у рат на страни Централних сила довео је до разматрања анексије Египта од стране Велике Британије. Идеја је одбачена, уместо тога је проглашен протекторат и смењен је дотадашњи кедив, чији је рођак именован за султана. Протекторат је био још један начин да се кроз правно недефинисану форму успостави власт над Египтом који би се уједно одвојио од Турске. У страху да не дође до побуне или ратовања на страни Централних сила, Британци су у први мах пружали уверења да ће бранити Египат. Убрзо је Египат постао база за британске

трупe. Како је рат одмицао регрутације локалног становништва су постајале све чешће и Египћани су почели да обраћају пажњу на свој допринос рату. Ратна реторика им је давала наду да ће по завршетку сукоба збацити британску власт. Крај рата све стране су дочекале у потпуно различитом схватању египатске будућности. Националисти су се уздали у оно што је прокламовано током рата, а посебно у Вилсонових „14 тачака“, с друге стране британска власт после рата није била рада да напусти територију и надала се да ће се одржати стање у којем је Египат у полузависном положају.

У тренутку када лорд Кромер долази у Египат на другом крају Османског царства, у Босну и Херцеговину долази Бенјамин Калај као представник заједничког министарства финансија које је било задужено за управу над Босном и Херцеговином. На Берлинском конгресу 1878. године, Аустро-Угарска је добила мандат да војно запоседне Босну и Херцеговину на 30 година.

Калај је за циљ имао успостављање чврстог режима и припрему за анексију, коју је сматрао јединим могућим решењем, како би се спречио настанак велике словенске државе на југу Двојне монархије. Самим тим морао је да се бори против националних покрета у Босни и Херцеговини. Покушао је да то учини кроз процес стварања босанске нације, а тај процес је подразумевао оштру борбу против српског националног покрета, па чак и затварање граница према Србији и Црној Гори како би се спречила комуникација и размена идеја. У покушају да се утре пут у стварање босанске нације спречавано је формирање културних и просветних дурштава с националним карактером, а број школа у Босни и Херцеговини је био у сталном опадању током аустроугарског режима. Чиновнички апарат је био у рукама странаца и готово да је био затворен за локално становништво.

Калајеви покушаји изградње босанске нације нису уродили плодом и по његовој смрти 1903. године, Двојна монархија је покушала да одређеним попуштањима дође до жељених резултата. Културне и националне организације прерастале су у политичке партије. Период између Калајеве смрти 1903. и избијања Првог светског рата праћен је привидним „попуштањем“ аустријске управе. Аграрно питање које се постављало као кључно није решено, као што није било решено ни у Египту. Босански сабор није имао утицаја ништа више него што су

квазипарламентарне институције имале у Египту, а омладина је била у стању константне побуне. „Попуштања“ стране управе нису донеле бољитак на културном и просветном плану, Босна и Херцеговина није добила универзитет током периода аустроугарске власти. Локално становништво је било непријатељски настројено према страној власти и покушај атентата на гувернера Босне и Херцеговине Маријана Варешанина од стране Богдана Жерајића само је додатно подстакло нетрпељивости, док су одмазде и мере које су спровођене само још више утицале на локално становништво да се против стране управе буни. Долазак Киченера у Египат и Оскара Поћорека у Босну и Херцеговину карактерише успостављање режима који се могу поредити с војном диктатуром. Сви трагови „попуштања“ страних управа су нестала, а Поћорекове изнимне мере су укинуле све „повластице“ које је српска страна добила у Босни и Херцеговини. Пуцањ у Сарајеву, на Видовдан 1914. године, један је од резултата аустроугарске политике. Током рата и Велика Британија и Аустро-Угарска спроводиле су регрутације локалног становништва.

Колонијална природа британског режима у Египту је неупитна. С друге стране режим Двојне Монархије у Босни и Херцеговини се често посматра као модернизаторски. Ипак, ако као главне карактеристике режима у Египту издвојимо борбу против националног покрета, затим потпуну контролу политичког живота кроз привид парламентарног деловања, потом и контролу образовног система, насељавање страног становништва и на крају потпуни недостатак жеље да се реши аграрно питање, одређене паралеле се могу повући између два режима.

Циљ истраживања

Циљ истраживања је да се на основу одговарајућих историјских извора и литературе укаже на сличности и разлике између режима Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини и Велике Британије у Египту. У савременој историографији природа британског режима у Египту је окарактерисана као колонијална. Циљ нам је да кроз поређење установимо да ли се то може рећи и за аустроугарски режим у Босни и Херцеговини. Желели бисмо да кроз формирање техничког обрасца, на основу литературе о империјализму, покушамо да видимо колико он одговара

ономе што су били режими у Босни и Херцеговини и Египту. Важно нам је да прикажемо однос државе према култури и просвети који служе као основи националних идентитета, а који су потискивани током периода страних окупација. Циљ нам је да установимо колико су администрације и бирократски апарати покушавали да поданицима створе осећај инфериорности који би довео до тога да је страна управа неопходна.

Важан део истраживања био би посвећен домену политичких елита које владају над окупираним територијама, као и њиховог поимања идеје „цивилизаторске мисије“ и односа према локалним питањима. На крају, не треба заборавити однос између империјалног и националног и неопходно је установити колико су империјалистичке политике довеле до тога да упркос константном гушењу националних покрета, национално питање постане кључно и у Босни и Херцеговини и у Египту.

Основне хипотезе

- Режим Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини био је колонијалног карактера и постојале су сличности, али и разлике са британским режимом у Египту.
- Процес „цивилизаторске мисије“ који се одвијао на тлу Босне и Херцеговине представљао је основу за културни империјализам.
- Политичке елите запоседнуте територије виде као „заостале“, а локално становништво као „инфериорно“ што им омогућава да своју власт спроводе у духу карактеристичног дискурса за ту епоху.
- Недостатак реформи пружа основе за инсистирање на томе да локално становништво није спремно да преузме своје дужности које су неопходне да би се стране силе повукле.
- Период између 1908. и 1918. године је кључан за разумевање карактера успостављених режима, као и за поимање последица које су ти режими оставили.

- Оба режима својим деловањем утичу на унутрашње сукобе, како у Египту, тако и у Босни и Херцеговини.
- Оба режима користе мањинске групе да би контролисали већину становништва.
- Позиција Велике Британије у Египту је специфичана у односу на њену позицију у осталим колонијалним поседима.

Метод истраживања

Коришћење објављених и необјављених извора, као и стручне литературе неопходне за разумевање теме. Коришћење интердисциплинарних метода нужних за остваривање циљева истраживања, као и компаративног метода преко којег једино можемо уочити сличности и разлике два режима. Теоријски део рада би се базирао на радовима Едварда Саида, Марије Тодорове, Милице Бакић Хејден, Ели Слотетее, који су погодни за разумевање процеса који почињу обликовањем културних предрасуда и доводе до освајања и колонизације. Такође и на значајним делима Хане Арент, Ентони Смита, Ендрју Портера, Јаел Тамир, Имануела Волерстина и Бенедикта Андерсона која су значајна на пољу изучавања империјализма и национализма.

Значајна архивска грађа похрањена је у Архиву Босне и Херцеговине у Сарајеву. Посебно су значајни фондови: Земаљске владе за Босну и Херцеговину (Landesregierung für Bosnien und die Herzegovina) и Заједничког министарства финансија – одељење за Босну и Херцеговину (Gemeinsames Finanz-ministerium – Abteilung für die Angelegenheiten Bosniens und der Herzegovina). Важни ће бити и фондови Хисторијског архива Сарајево, као и грађа Архива Србије и Архиву Српске академије наука и уметности. У Националном архиву у Лондону у фондовима Colonial Office и Foreign Office чува се сва грађа релевантна за колонијалну и спољну политику Велике Британије, уједно и преписка с генералним конзулима који су, суштински, били управитељи Египта. Исти архив чува и папире Херберта Киченера, а Британска библиотека такође има значајне фондове

релевантне за ову тему. Значајан ће бити и архив Haus-, Hof-, und Staatsarchiv у Бечу.

Структура рада

Садржај

Предговор

У *Предговору* ће бити приказана досадашња истраженост теме, биће дат преглед коришћене литературе и извора као и методолошки приступ теми.

Увод

Увод би био подељен на два дела. Први део биће посвећен покушају да се кроз доступну литературу о империјализму формира „идеалан тип“ империјалне управе који би послужио као теоријски оквир за поређење два режима. Уједно би били и објашњени појмови као што су нација, империјализам и „цивилизаторска мисија“. У другом делу биће приказан период од 1878. до 1908. године што би представљало хронолошки увод у тему.

Преломне године

Поглавље би било подељено на две целине. Прва би била обрађена хронолошким приступом и подељена на три дела. Први део би обухватио период 1908. и 1909. године које у Египту означавају долазак новог генералног конзула и привидно попуштање британске управе. У Босни и Херцеговини то је период велике напетости због проглашења анексије и кризе у међународним односима који је тај чин изазвао. Други део би обухватио период до 1911. године када обе империје почињу да улазе у отворени сукоб с националним идеологијама. Врхунац сукоба у Египту је убиство премијера Бутроса Галија, а у Босни и Херцеговини покушај атентата на Маријана Варешанина. Трећи део би обухватио период од 1911. године до почетка Првог светског рата када као „владари“ Египта и Босне и Херцеговине делују Херберт Киченер и Оскар Поћорек који успостављају режиме сличне војној диктатури и који својим одлукама укидају већину слобода на запоседнутим територијама. Тиме бисмо хронолошким приступом дали оквир и

могли бисмо да приступимо другом делу овог поглавља које би обухватало тематски приступ у којем бисмо се позабавили кључним проблемима за обе управе у овом периоду као што су национално питање и подривање локалне културе и образовања локалног становништва. И ова друга целина би била подељена на три дела. У првом делу ћемо приказати односом према националним покретима, други део би посвећен култури и образовању, док бисмо у трећем делу се позабавили феноменом отпора страној власти.

Велики рат

Поглавље треба да обухвати период Првог светског рата и да прикаже да се обрасци понашања нису променили ни током сукоба и да су готово истоветни иако се Аустро-Угарска и Велика Британија налазе на супротстављеним странама, али обе користе локално становништво у сукобима. Такође би био подељен на две целине прва, која би подразумевала хронолошки приказ сукоба, и друга која би покрила најзначајнију тематске проблеме у Босни и Херцеговини током Првог светског рата и посебно се позабавила проблемом регрутације локалног становништва Босне и Херцеговине и Египта у војске Велике Британије и Египта

Закључак

Списак извора и литературе

Ања

Николић

Извори и литература

Извори:

Необјављени извори:

Arhiv Bosne i Hercegovine, Sarajevo:

- Landesregierung für Bosnien und die Herzegovina (Fond zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu)
- Gemeinsames Finanz-ministerium – Abteilung für die Angelegenheiten Bosniens und der Herzegovina (Fond Zajedničkog ministarstva finansija – odeljenje za Bosnu i Hercegovinu)
- Kreisbehörde Sarajevo (Fond okružne vlasti Sarajeva)

The National Archives, London:

- Foreign Office
- Colonial Office
- War Office
- Horatio Herbert Kitchener, 1st Earl Kitchener of Khartoum: Papers

Sir Eldon Gorst Papers, St. Antony's College, Oxford

Haus-, Hof-, und Staatsarchiv, Wien

Архив Србије, Београд

Архив САНУ, Београд

Објављени извори:

Besarović R., *Kultura i umjetnost u Bosni i Hercegovini pod austrougarskom upravom*, Sarajevo 1968.

Bogićević V., *Sarajevski atentat. Stenogram glavne rasprave protiv Gavrila Principa i drugova*, Sarajevo 1954.

Die Ministerratsprotokolle Österreichs und der Österreichisch-Ungarischen Monarchie 1848-1918, Serie 2, Die protokolle des gemeinsamen Ministerrates der Österreichisch-

Ungarischen Monarchie 1867-1918, Bd. 5, 1896-1907, ber. von É. Somogyi, Budapest 1991.

Die Ministerratsprotokolle Österreichs und der Österreichisch-Ungarischen Monarchie 1848-1918, Serie 2, Die protokolle des gemeinsamen Ministerrates der Österreichisch-Ungarischen Monarchie 1867-1918, Bd. 6, 1908-1914, ber. von É. Somogyi, A. Schmeid-Kowarzik, Wien 2011.

Diplomatische Aktenstücke betreffend die Bosnien und die Herzegovina : Oktober 1908 bis Juni 1909, Wien 1909.

Gavranović B, *Bosna i Hercegovina u doba austrougarske okupacije 1878. godine*, Sarajevo 1973.

Hauptman F., *Borba muslimana Bosne i Hercegovine za vjersku i vakufsko-mearvisku autonomiju*, Sarajevo 1967.

Kapidžić H., *Agrarni odnosi u Bosni i Hercegovini 1878-1918.*, Sarajevo 1969.

Kapidžić H., *Ispisi iz bečkih arhiva o predistoriji Prvog svjetskog rata*, Glasnik Arhiva i Društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine X-XI 1970-71, Sarajevo 1971, 465–547.

Kapidžić H., *Naučne ustanove u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske uprave*, Sarajevo 1972.

Stenografski izvještaji o sjednicama bosansko-hercegovačkog sabora god. 1910–1914. Sarajevo

The Secret Treaties of Austria-Hungary, Vol. I-II, ed. by F.A.Pribram, Oxford 1921.

Аустро-Угарска и Србија 1903-1918: документи из бечких архива I-IV, ур. А. Раденић, Београд 1975-1989.

Балкански уговорни односи 1876–1996, I, приредио М. Стојковић, Београд 1998.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, I-1, прир. А. Раденић, Београд 1991.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, II-1/I, прир. Љ. Алексић-Пејаковић и Ж. Анић, Београд 2006.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, II-2/I, прир. Љ. Алексић-Пејаковић и Ж. Анић, Београд 2006.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, II-2/II, прир. Љ. Алексић-Пејаковић и Ж. Анић, Београд 2006.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, II-3/I, прир. Љ. Алексић-Пејаковић и Ж. Анић, Београд 2006.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, II-3/I, прир. Љ. Алексић-Пејаковић и Ж. Анић, Београд 2004.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, II-3/II, прир. Љ. Алексић-Пејаковић и Ж. Анић, Београд 2004.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, V-1, прир. М. Војводић, Београд 1984.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, V-2, прир. М. Војводић, Београд 1985.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, V-3, прир. М. Војводић, Београд 1986.

Документа о спољној политици Краљевине Србије 1903-1914, VI-1, VI-2, прир. Д. Лукач, Београд 1981.

Дневници, мемоари, путописи, писма:

Bogićević V., *Mlada Bosna. Pisma i prilozi*, Sarajevo 1954.

Bosna i Hercegovina u uspomenaма Leona Bilinskog, Sarajevo 2004.

Dnevnik Benjamina Kalaja 1868-1875, priredio Andrija Radenić, Beograd 2002.

Earl of Cromer, *Political and Literary Esseys 1908-1913*, London 1913.

Herceg-Bosnom uzduž i poprijeko. Putovanje Henrika Rajnera, ur. Isa Velikanović, Mitrovića 1900.

Hoetzendorf von C., *Aus meiner Deinstzeit I-V*, Vienna 1925.

Malet E., *Egypt 1879-1883*, London 1909.

Milner A., *England in Egypt*, London 1902.

Valoušek F., *Sjećanja na Bosnu. Zapisi austrougarskog žandara na službi u Bosni*, ur. D. Dorovska, Sarajevo 2015.

Earl of Cromer, *Abbas II*, London 1915.

Калаи В., *Историја српског народа*, Београд 1882.

Штампа:

Bosanska vila (1903-1914)
Bosansko-hercegovačke novine (1878-1880)
Bosniche post (1903-1914)
Bošnjak (1903-1910)
Hrvatski dnevnik (1906-1914)
Napredak (1890-1892)
Obzor (1903-1914)
Sarajevski list (1903-1914)
Vrhbosna (1899-1914)
Отаџбина (1907-1914)
Српска ријеч (1907-1914)

Литература:

Монографије:

Блед Ж.-П., *Франц Јозеф*, Београд 1998.
Војводић М., *Изазови српске спољне политике (1791-1918): огледи и расправе*, Београд 2007.
Војводић М., *Србија и Балканско питање 1875-1914*, Нови Сад 2000.
Гершић Г., *Поглед на међународни и државоправни положај Босне и Херцеговине и острва Кипра према научним оценама представника данашње међународно-правне теорије*, Београд 1998. (репринт)
Ђорђевић Д., *Националне револуције балканских народа 1804-1912*, Београд 1995.
Ђорђевић Д., *Царински рат Аустро-Угарске и Србије (1906-1911)*, Београд 1962.
Екмечић М., *Дуго кретање између клања и орања: Историја Срба у новом веку 1492-1992*, Београд 2007.
Екмечић М., *Радови из историје Босне и Херцеговине*, Београд 1997.
Екмечић М., *Ратни циљеви Србије 1914*, Београд 1992.
Екмечић М., *Стварање Југославије I-II*, Београд 1989.

Живојиновић Д., *Надмени савезник и занемарено српство: Британско-српски односи 1875-1941*, Београд 2011.

Ивић П., *Српски народ и његов језик*, Сремски Карловци-Нови Сад 2001.

Јаси О., *Будућност монархије: Пропаст двојне монархије и сједињене подунавске земље*, Сремски Карловци-Нови Сад 1996.

Ковић М., *Гаврило Принцип – документи и сећања*, Нови Сад-Београд 2014.

Маџар Б., Папић М., *Политика и Српска православна црква у Босни и Херцеговини 1878-1945*, Бањалука 2005.

Маџар Б., *Покрет Срба Босне и Херцеговине за вјерско-просвјетну самоуправу*, Сарајево 1982.

Миторовић А., *Продор на Балкан. Србија у плановима Аустро-Угарске и Немачке: 1908-1918*, Београд 2011.

Митровић А., *Србија у Првом светском рату*, Београд 2004.

Орел К., *Средња Европа – од идеје до историје*, Београд 2012.

Пејановић Ђ., *Становништво Босне и Херцеговине*, Београд 1955.

Поповић В., *Источно питање: Борбе за опстанак Османлијске царевине у Леванту и на Балкану*, Београд 2007.

Скарић В., Нури-Хацић О., Стојановић Н., *Босна и Херцеговина под аустро-угарском управом*, Београд 1938.

Тејлор, А. Џ. П., *Хабзбуршка монархија 1809-1918: Историја Аустријске царевине и Аустро-Угарске*, Београд 2001.

Ћоровић В., *Односи између Србије и Аустро-Угарске у XX веку*, Београд 1992.

Ћоровић В., *Црна књига. Патње Срба Босне и Херцеговине за време Светског рата 1914-1918*, Београд-Сарајево 1920.

Цвијић Ј., *Анексија Босне и Херцеговине и српски проблем*, Београд 1908.

Цвијић Ј., *Балканско полуострво и јужнословенске земље*, Београд 2012.

Шнапер Д., *Заједница грађана: о модерној идеји нације*, Сремски Карловци-Нови Сад 1996.

Anderson B., *Nacija zamišljena zajednica – razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, Zagreb 1990.

- Anderson M. S., *The Eastern Question 1774-1923*, New York 1966.
- Arad L., *The crown of Jerusalem: Franz Joseph's Dream of an Ideal Empire*, Jerusalem 2012.
- Arent H., *Izvori totalitarizma*, Beograd 1998.
- Bakić-Hayden M., *Varijacije na temu Balkan*, Beograd 2006.
- Bataković D. T., *The Serbs of Bosnia-Herzegovina. History and Politics*, Paris 1996.
- Bayly C. A., *The Birth of the Modern World 1780-1914: Global Connections and Comparisons*, Oxford 2004.
- Berenson E., *Heroes of Empire – Five Charismatic Men and the Conquest of Africa*, Los Angeles 2011.
- Berk P., *Istorija i društvena teorija*, Beograd 2002.
- Bogićević V., *Istorija razvitka osnovnih škola u Bosni i Hercegovini 1463-1918*, Sarajevo 1965.
- Bogićević V., *Pismenost u Bosni i Hercegovini od pojave slovenske pismenosti u IX v. do kraja austrougarske vladavine u Bosni i Hercegovini 1918. godine*, Sarajevo 1975.
- Bridge F. R., Bullen R., *The Great Powers and the European States System 1814-1914*, London 2005.
- Bridge F. R., *From Sadowa to Sarajevo: The Foreign Policy of Austria-Hungary, 1866-1914*, London and Boston 1972.
- Burton A. M., Ballantyne T., *Empires and the Reach of the Global 1870-1945*, Cambridge 2014.
- Cole J. R., *Colonialism and Revolution in the Middle East – Social and Cultural Origin of Egypt's Urabi Movement*, New Jersey 1993.
- Donia R. J., *Islam Under the Double Eagle: The Muslims of Bosnia-Herzegovina 1878-1914*, New York 1981.
- Džaja S. M., *Bosna i Hercegovina u austrougarskom razdoblju (1878-1918): Inteligencija između tradicije i ideologije*, Mostar – Zagreb 2002.
- Fahmy Z., *Ordinary Egyptians – Creating the Modern Nation through Popular Culture*, Stanford 2011.
- Gelez P., *Safvet-beg Bašagić (1870-1943). Aux racines intellectuelles de la pensée nationale chez les musulmans de Bosnie-Herzégovine*, Athènes 2010.

Gumz J. E., *The Resurrection and Collapse of Empire in Habsburg Serbia, 1914-1918*, Cambridge 2009.

Hejvud E., *Političke ideologije*, Beograd 2005.

Hinterstoisser H., Schmidl E. A., Neumayer C., Wohnout H., *Des Kaisers Bosniaken. Die bosnisch-herzegowinischen Truppen in der k. u. k. Armee*, Wien 2008.

Horvat J., *Pobuna omladine 1911-1914*, Zagreb 2006.

Hunter F. R., *Egypt Under the Khedives 1805-1879 - From Household Government to Modern Bureaucracy*, Cairo 1999.

Imamović M., *Historija Bošnjaka*, Sarajevo 1997.

Imamović M., *Pravni položaj i unutrašnji politički razvitak Bosne i Hercegovine od 1878. do 1914*, Sarajevo 1976.

Jude D., *Empire. The British Imperial Experience from 1765. to Present*, London 1996.

Juzbašić Dž., *Jezičko pitanje u austro-ugarskoj politici u BiH pred I svjetski rat*, Sarajevo 1973.

Juzbašić Dž., *Nacionalno-politički odnosi u Bosanskohercegovačkom saboru i jezičko pitanje (1910-1914)*, Sarajevo 1999.

Juzbašić Dž., *Politika i privreda u Bosni i Hercegovini pod austrougarskom upravom*, Sarajevo 2002.

Kamberović H., *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918 .godine*, Sarajevo 2005.

Kamusella T., *The Politics of Language and Nationalism in Modern Central Europe*, Basingstoke 2012.

Karpat K.H., *The Politization of Islam: Reconstructing Identity, State, Faith and Community in the Late Ottoman State*, Oxford 2001.

Kraljačić T., *Kalajev režim u Bosni i Hercegovini 1882-1903*, Sarajevo 1987.

Kruševac T., *Bosansko-hercegovački listovi u XIX veku*, Sarajevo 1978.

Kruševac T., *Sarajevo pod austro-ugarskom upravom 1878–1918*, Sarajevo 1960.

Lutfi al-Sayyid Marsot A., *A History of Egypt - From the Arab Conquest to the Present*, Cambridge 2007.

Lutfi al-Sayyid Marsot A., *Egypt and Cromer: A Study in Anglo-Egyptian Relations*, London 1968.

Mak L., *The British in Egypt: Community, Crime and Crisis 1822-1922*, London-New York 2012.

Manhajm K., *Eseji o sociologiji zanja*, Novi Sad 2009.

Mannheim K., *Eseji o sociologiji kulture*, Zagreb 1980.

Mannheim K., *Ideologija i utopija*, Zagreb 2007.

Marlowe J., *A History of Modern Egypt and Anglo-Egyptian Relations, 1800-1956*, Hamden 1965.

Marlowe J., *World Ditch: The Making of the Suez Canal*, London 1964.

Mazover M., *Balkan: kratka istorija*, Beograd 2003.

McCord N., B. Purdue, *British History (1815-1914)*, Oxford 2007.

Mellini P., *Sir Eldon Gorst: The Overshadowed Proconsul*, Stanford 1977.

Mikić Đ., *Austrougarska ratna politika u BiH 1914-1918*, Banja Luka 2010.

Mitchell T., *Colonising Egypt*, Los Angeles 1991.

Mommsen W.J., *Theories of Imperialism*, Chicago 1980.

Okey R., *Taming Balkan Nationalism: the Habsburg "civilizing mission" in Bosnia: 1878-1914*, Oxford 2007.

Okey R., *The Habsburg Monarchy c. 1765-1918. From Enlightenment to Eclipse*, London 2001.

Owen R., *Lord Cromer: Victorian Imperialist, Edwardian Proconsul*, Oxford 2004.

Owen R., *The Middle East in the World Economy*, London 2009.

Papić M., *Školstvo u Bosni i Hercegovini za vrijeme austrougarske okupacije (1878-1918)*, Sarajevo 1972.

Porter A., *European Imperialism 1860-1914*, London 1994.

Pratt M. L., *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*, London-New York 2008.

Quataert D., *The Ottoman Empire 1700-1922*, Cambridge 2005.

Reid D. M., *Cairo University and the Making of Modern Egypt*, Cambridge 1990.

Said E., *Kultura i imperijalizam*, Beograd 2002.

Said E., *Orijentalizam*, Beograd 2008.

Searle G. R., *A New England? Peace and War 1886-1918*, Oxford 2004.

Sked A., *The Decline and Fall of the Habsburg Empire 1815-1918*, London 1999.

Smit A.D., *Nacionalni identitet*, Beograd 2010.

Smith A. D., *Nationalism and Modernism*, London and New York, 2003.

Sugar P., *Industrialization of Bosnia-Hercegovina*, Seattle 1963.

Šehić Z., *U smrt za cara i domovinu! Bosanci i Hercegovci u vojnoj organizaciji Habsburške monarhije 1878-1918*, Sarajevo 2007.

Šorske K. E., *Fin-de-siecle u Beču: politika i kultura*, Beograd 1998.

Tamir J., *Liberalni nacionalizam*, Beograd 2002.

Tejlor A. Dž. P., *Borba za prevlast u Evropi 1848-1918*, Sarajevo 1968.

Todorova M., *Imaginarni Balkan*, Beograd 2006.

Tomlinson J., *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*, London – New York 2002.

Vervaet S., *Centar i periferija u Austro-Ugarskoj: Dinamika izgradnje nacionalnih identiteta u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine na primjeru književnih tekstova*, Zagreb-Sarajevo 2013.

Volerstin I., *Moderni svetski sistem*, Podgorica 2012.

Wallerstein I., *European Universalism: The Rhetoric of Power*, New York-London 2006.

Wank S., *In the Twilight of Empire. Count Alois Lexa von Aehrenthal (1854-1912). Volume 1: Making of an Imperial Habsburg Patriot and Statesman*, Wien 2009.

Weber E., *Peasants into Frenchmen: The Modernization of Rural France 1870-1914*, Stanford 1976.

Wolff L., *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Map of the Enlightenment*, Stanford 1994.

Wolff L., *The idea of Galicia: History and Fantasy in Habsburg Political Culture*, Stanford 2010.

Зборници радова, расправе, речници:

Богићевић В., „Iznimne mjere“ u Bosni i Hercegovini u maju 1913. godine, *Godišnjak Istoriskog društva VII*, Sarajevo 1955, 209–218.

Богићевић В., Da li je ministar Kalaj zabranio svoju „Istoriju Srba“ na području Bosne i Hercegovine, *Godišnjak Istoriskog društva VII*, Sarajevo 1955, 205–208.

Богићевић В., Атенат Богдана Жерајића 1910. године, *Годишњак Историјског друштва Босне и Херцеговине VI*, Сарајево 1954, 87–110.

Босна и Херцеговина од средњег века до новијег времена. Међународни научни скуп 13-15. децембар 1994, Београд-Нови Сад 1995.

Босна и Херцеговина у Првом светском рату, Међународни научни скуп, ур. В. Максимовић, Д. Мاستиловић, Гацко 2015.

Европа и Источно питање (1878-1923): политичке и цивилизацијске промене, ур. С. Терзић, Београд 2001.

Ислам, Балкан и Велике силе, Зборник радова с међународног научног скупа, ур. С. Терзић, Београд 1996.

Историја Османског царства ур. Р. Мантран, Београд 2002.

Ковић М., „Цивилизаторска мисија“ Аустроугарске на Балкану: поглед из Београда (1901-1914), *Истраживања* 22 (2011), 356-379.

Напор Босне и Херцеговине за ослобођењем и уједињењем, ур. П. Слијепчевић, Сарајево 1929.

Срби 1903-1914. Историја идеја, ур. М. Ковић, Београд 2015.

1908, L'annexion de la Bosnie-Herzégovine cent ans après, dir. Catherine Horel, Bruxelles 2011.

Bakić J., Teorijsko-istraživački pristupi etničkoj vezanosti (ethnicity), nacionalizmu i naciji,

Bataković D. T., Prelude to Sarajevo: the Serbian question in Bosnia and Herzegovina 1878-1914, *Balkanica*, 27 (1996), 117-155.

Castellan G., Facteur religieux et identité nationale dans les Balkans aux XIXe -XXe siècles, *Revue Historique* 271-1 (1984), 135-151.

Castellan G., Le romantisme historique : une des sources de l'idéologie des Etats balkaniques aux XIXe et XXe siècles, *Revue Historique*, T. 273-1 (1985), 187-203.

Chamberlain M. E., Lord Cromer's "Ancient and Modern Imperialism": A proconsular View of Empire, *Journal of British Studies*, Vol. 12, No. 1 (Nov., 1972), 61-85.

Chamberlain M. E., The Alexandria Massacre of 11 June 1882 and the British Occupation of Egypt, *Middle Eastern Studies*, Vol. 13, No. 1 (Jan., 1977), 14-39.

Empire Spreads Out – Languages of Rationalization and Self-Description in the Russian Empire, eds. I. Gerasimov, J. Kusber, A. Semjonov, Leiden 2009.

- Ethnicity*, ed. by John Hutchinson and A. D. Smith, Oxford 1996.
- Galbraith J. S., Lutfi al-Sayyid-Marsot A., The British Occupation of Egypt: Another View, *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 9, No. 4 (Nov., 1978), 471-488.
- Historical dictionary of Egypt*, ed. A. Goldschmidt, Oxford 2003.
- Hopkins A. G., The Victorians and Africa: A Reconsideration of the Occupation of Egypt 1882, *The Journal of African History*, Vol. 27, No. 2, Special Issue in Honour of J. D. Fage (1986), 363-391.
- Ideologies and National Identities: The Case of Twentieth-Century Southeastern Europe*, ed. by J. Lampe and M. Mazower, Budapest 2006.
- Imperial Rule*, eds. A. Miller, A. J. Rieber, Budapest 2004.
- Islam and the European Empires*, ed. D. Motadel, Oxford 2014.
- Kapidžić H., Institut za istraživanje Balkana u Sarajevu 1904-1918 (Namjena i planovi), *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu* II (1964), 7-51.
- Kapidžić H., Pripreme za austrougarsko prodiranje u albansko etničko područje iz Novopazarskog sandžaka 1896. godine, *Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu* VI (1970 1971), 415-430.
- Krestić V., Croatian Pretensions to Bosnia-Herzegovina since 1848, *Blacanica* XLV (2014), 267-294.
- Lajos Thallóczy, *der Historiker und Politiker*, Hrsg. Dževad Juzbašić, Imre Röss, Sarajevo - Budapest 2010.
- Nationalism*, ed. by John Hutchinson and A. D. Smith, Oxford 1994.
- Nationalizing Empires*, eds. Stefan Berger and Alexei Miller, Budapest-New York 2015.
- Okey R., A Trio of Hungarian Balkanists: Béni Kállay, István Burián and Lajos Thallóczy in the Age of High Nationalism, *The Slavonic and East European Review*, Vol. 80, No. 2 (Apr., 2002), 234-266.
- Political Thought and International Relations: Variations on a Realist Theme*, ed. D. Bell, Oxford 2008.
- Reynolds-Cordileone D., Displaying Bosnia: Imperialism, Orientalism, and Exhibitionary Cultures in Vienna and Beyond: 1878-1914, *Austrian History Yearbook*, 46 (2015), 29-50.
- Sociologija*, 48 (2006), 231-246.

The Cambridge History of Egypt Volume 2: Modern Egypt from 1517 to the End of the Twentieth Century, ed. M. W. Daly. Cambridge 2008.

The Last Years of Austria-Hungary. A Multi-National Experiment in Early Twentieth Europe, ed. M. Cornwall, Exeter 2006.

The Oxford History of the British Empire, Vol. III - The Nineteenth Century, Ed. A. Porter, Oxford 1999.

Tignor R. L., Lord Cromer: Practitioner and Philosopher of Imperialism, *Journal of British Studies*, Vol. 2, No. 2 (1963), 142-159.

Vervaet S., "Na granicama civilizovane Evrope". Austrougarska tekstualna kolonizacija Bosne i Hercegovine (1878-1918), *Sveske Zadružbine Ive Andrića*, 24 (2007), 90-126.

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Изабрани одлуком Одељења за историју у комисију за оцену образложења предлога теме докторске дисертације *Аустроугарска Босна и Херцеговина и британски Египат: управа, политика, култура (1908-1918)*, коју је поднела кандидаткиња Ања Николић, слободни смо да поднесемо следећи

РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Ања Николић рођена је 1989. године у Београду где је завршила основну школу и XIII београдску гимназију. На Одељење за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду уписана је 2008. године, а дипломирала је 2012. године одбранивши дипломски рад под називом: *Радјард Киплинг и Бурски рат*. Исте године уписала је мастер студије које је завршила 2014. године. Одбранила је мастер рад под називом: *Кромеров Египат и Калајева Босна и Херцеговина – сличности и разлике (1882-1907)*.

У децембру 2014. године уписује докторске студије на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду. Од априла 2015. године стипендисткиња је Министарства просвете, науке и технолошког развоја и ангажована је на пројекту Балканолошког института САНУ *Историја политичких идеја и институција на Балкану у 19. и 20. веку*. Тренутно је студент друге године докторских академских студија с просечном оценом 10.

У часопису „Balcanica“ XLVII (2016) биће објављен њен рад *Similarities and Differences in Imperial Administration: Great Britain in Egypt and Austria-Hungary in Bosnia-Herzegovina, 1878-1903*. Реч је о прилагођеној верзији мастер рада који је одбрањен 2014. године и који за циљ има да прикаже сличности и разлике између

британске управе у Египту и аустроугарске управе у Босни и Херцеговини у овом периоду.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Студије империјализма и колонијализма незаобилазне су теме светске историографије којима се сваке године посвети мноштво научних радова. Посебну улогу у изучавању ова два феномена има компаративна историја која све више добија на значају јер, између осталог, омогућава да се појаве ставе у одређени контекст. Од посебног је значаја враћање појава у историјски контекст у случају Аустро-Угарске која је, од краја Хладног рата, у међународној историографији, углавном представљана као мултиетничка и мултикултурна држава која је срушена под налетима национализма.

Због тога ће се у докторској дисертацији инсистирати на поређењу између Велике Британије и њеног режима у Египту и Аустро-Угарске и њене власти у Босни и Херцеговини. У историографији је колонијална природа Британског царства неупитна. С друге стране позиција и место Двојне монархије у историји колонијализма и империјализма остаје отворено.

Најшире постављен предмет докторске дисертације јесте поређење два режима кроз призму управе, политике и културе у периоду од 1908. до 1918. године, који је и у случају Египта и у случају Босне и Херцеговине значајно мање истраживачки проучен. Догађаји у Египту и Босни и Херцеговини хролошки одговарају периоду „новог империјализма“ и требало би да се проучавају у том контексту. С обзиром на хронолошку подударност која траје од 1878. године и привремени карактер управе, питање о сличностима се наметнуло. О периоду од 1878. до 1908. године је писано у историографији, док је јасно видљив мањак радова како о Египту, тако и о Босни и Херцеговини од 1908. до 1918. године. Година 1908. у случају Босне и Херцеговине подразумева годину анексије, а у случају Египта прву смену управитеља још од уласка Велике Британије на египатску територију. С обзиром на значај теме, приметно је да постоји недовољан број научних радова о овим земљама у време Првог светског рата.

Кандидаткиња ће настојати да истражи кључне одлике управе Велике Британије у Египту и Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини. Самим тим тема се мора проучити не само хронолошки, већ и тематско-проблемски. Хронолошки приступ не би пружио адекватан увид у тежње савременика да над територијама, чије територије контролишу, успоставе не само политичку и економску власт, већ да овладају умовима поданика. Иако се политичка и економска контрола не могу занемарити, од посебне важности је тежња да се локалној култури у Босни и Херцеговини и Египту наметне „виша“ култура. Идеја „цивилизаторске мисије“ посебно је била присутна у дискурсу Европљана и они су сматрали својом дужношћу да помогну ширење „цивилизације“. Значајан сегмент овог истраживања биће анализа односа између нација и империја који је од немерљиве важности за овај период и период Првог светског рата. Аустроугарска политика борбе против националних покрета имала је немерљиву улогу у побуни омладине која карактерише време уочи избијања Првог светског рата. Питање побуњене омладине значајно је и за Египат где је египатски премијер убијен јер је постављен од стране британске власти. Веома је битан и однос локалних елита према страном влади. У Египту Британци раде на подривању сарадње Копта и Египћана. Врхунац таквог деловања било је постављање Копта на место премијера и гнев локалног становништва према њему. Слична је ситуација и у Босни и Херцеговини, где после краха покушаја изградње босанске нације, локално католичко становништво почиње да ужива значајније повластице. Питање елита је у обе земље уско повезано са аграрним питањем које неће бити решено током периода стране власти ни у Босни и Херцеговини, ни у Египту.

Поменути приступи омогућавају кандидаткињи да се проучи најважније проблеме епохе у овим окупираним земљама. Борба против националних покрета, контрола над политичким и културним животом, отежавање приступа образовању, оклевање у решавању аграрног питања – све су то биле значајне одлике британског и аустроугарског режима.

Докторска теза *Аустроугарска Босна и Херцеговина и британски Египат (1908-1918): управа, политика, култура* има за циљ да темељно истражи ове теме.

3. ОПИС САДРЖАЈА (СТРУКТУРЕ ПО ПОГЛАВЉИМА) ДИСЕРТАЦИЈЕ

У складу са овако одређеном темом, теза ће бити подељена на неколико делова. Кључна поглавља биће посвећена највећим проблемима с којима су се обе управе суочавале.

У *Предговору* кандидаткиња ће приказати досадашњу истраженост теме и указати на њен значај. Уз то, биће дат критички осврт на изворе и литературу, као и објашњење методолошких полазишта.

Увод ће бити подељен на два дела. Први део биће посвећен формирању теоријског оквира теме. Кроз доступну литературу о империјализму биће покушано да се формира „идеалан тип“ империјалне управе који би дао основу за поређење британске управе у Босни и Херцеговини и аустроугарске у Египту. Ту би уједно били објашњени најзначајнији појмови као што су империјализам, колонијално стање, нација, „цивилизаторска мисија“, итд. Други део увода ће обухватити период од 1878. до 1908. године и представљаће хронолошки увод у тему. Уједно ће бити приказани и почеци најзначајнијих процеса који ће свој врхунац имати у периоду којим ће се главни део дисертације бавити.

Главни део дисертације био би подељен у два поглавља. Период од 1908. године до почетка Првог светског рата био би обрађен у поглављу *Преломне године*. То поглавље би било подељено на два дела, први који би подразумевао хронолошко обрађивање теме, где ће бити приказана политичка историја епохе, и други део који би обухватао кључне проблеме периода до избијања Првог светског рата. Први део ће бити издељен на три дела. Први би обухватао 1908. и 1909. годину које у Босни и Херцеговини означавају период напетости због проглашења анексије, а у Египту прву смену генералног конзула и привидно попуштање британске управе. Други део ће обухватати доба између 1909. и 1911. године, када обе управе улазе у отворен сукоб с националним покретима, у условима честих атентата на представнике власти. Трећи део приказаће период између 1911. године и почетка Првог светског рата када су и у Египту и у Босни и Херцеговини успостављени режими који личе на војне диктатуре. Други део поглавља *Преломне године* имаће за циљ да прикаже кључне проблеме с којима су се све управе

сусретале као што су борба против националних покрета, борба против локалне културе и отежавање приступа образовању.

Потом следи поглавље *Велики рат*, такође подељено на два дела – први хронолошки постављен и други проблемски. Инсистираће се на томе да се обрасци успостављени током претходног периода нису променили. Упркос томе што су Велика Британија и Аустро-Угарска биле на супротстављеним странама, режими су и даље имали низ сличности. Посебна пажња биће посвећена проблему регрутације локалног становништва и слања на фронтове у униформама британске и аустроугарске војске.

У поглављу *Закључак* биће изнети основни закључци тезе. На самом крају налазиће се детаљан списак коришћених извора и литературе.

4. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ОД КОЈИХ ЋЕ СЕ ПОЛАЗИТИ У ИСТРАЖИВАЊУ

- Режим Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини био је колонијалног карактера и постојале су важне сличности, као и разлике, са британским режимом у Египту.
- Процес „цивилизаторске мисије“ који се одвијао на тлу Босне и Херцеговине представљао је основу за културни империјализам.
- Политичке елите запоседнуте територије виде као „заостале“, а локално становништво као „инфериорно“ што им омогућава да своју власт спроводе у духу карактеристичног дискурса за ту епоху.
- Недостатак реформи социјалног, материјалног и образовног положаја локалног становништва пружа основе за инсистирање на томе да оно није спремно да преузме своје дужности, неопходне да би се стране силе повукле.
- Период између 1908. и 1918. године кључан је за разумевање карактера и последица успостављених режима.
- Оба режима својим деловањем утичу на унутрашње сукобе, како у Египту, тако и у Босни и Херцеговини.
- Оба режима користе страну администрацију, али и мањинске групе, да би контролисали већину становништва.

5. МЕТОДЕ КОЈЕ ЋЕ СЕ У ИСТРАЖИВАЊУ ПРИМЕНИТИ

У изради овог рада биће коришћен класичан метод историчара: прикупљање извора и литературе и њихова обрада уз коришћење компаративног метода. Теоријски део рада би се заснивао на радовима Едварда Саида, Марије Тодорове, Милице Бакић Хејден, Ели Скопетее, погодних за разумевање процеса који почињу стварањем културних предрасуда и доводе до освајања и колонизације. Важна су и дела Хане Арент, Ентони Смита, Ендру Портера, Јаел Тамир, Имануела Волерстина и Бенедикта Андерсона.

Значајна архивска грађа похрањена је у Архиву Босне и Херцеговине у Сарајеву. Посебно су важни фондови: Земаљске владе за Босну и Херцеговину и Заједничког министарства финансија – одељење за Босну и Херцеговину. Важна је и грађа Хисторијског архива Сарајево, као и грађа Архива Србије и Архив Српске академије наука и уметности. Биће, такође, проучени и фондови које чува Haus-, Hof-, und Staatsarchiv у Бечу.

У Националном архиву у Лондону у фондовима Colonial Office и Foreign Office чува се сва грађа релевантна за колонијалну и спољну политику Велике Британије.

6. ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТ И НАУЧНИ ДОПРИНОС.

Чланови комисије сматрају да овако замишљена и образложена тема може да представља вредан прилог историографији. Ова дисертација ће умногоме обогатити постојећа знања, како о управи Аустро-Угарске у Босни и Херцеговини и Велике Британије у Египту, тако и о добу „новог империјализма“.

7. ЗАКЉУЧАК

Комисија из свега закључује да је кандидаткиња квалификована за израду предложене докторске дисертације, да је предложена тема оригинална и да ће дисертација представљати значајан допринос историјској науци. Такође, предложени садржај и структура дисертације су одговарајући и у свему усклађени са темом.

На основу свега наведеног, слободни смо да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду поднесемо наше позитивно мишљење о теми докторске дисертације *Аустроугарска Босна и Херцеговина и британски Египат*:

управа, политика, култура (1908-1918), и да предложимо да се колегиници Ањи Николић одобри рад на њој.

Београд, 10.2.2017.

Комисија

др Душан Т. Батаковић,
научни саветник,
Балканолошки институт
САНУ

др Александар Фотић,
ванредни професор,
Филозофски факултет,
Београд

др Небојша Шулетић,
доцент, Филозофски
факултет, Београд

др Милош Ковић, доцент,
Филозофски факултет,
Београд (ментор)

